

Wyrok z dnia 20 września 2005 r.

II PK 21/05

Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny, dokonujący w związku z art. 4 ust. 5 ustawy z dnia 1 marca 2002 r. o zmianie ustawy o Inspekcji Sanitarnej oraz zmianie innych ustaw (Dz.U. Nr 37, poz. 329) równoznacznego z wypowiedzeniem stosunku pracy odwołania powiatowego inspektora sanitarnego - przewodniczącego zarządu międzyzakładowej organizacji związkowej, nie jest zobowiązany do zwrócenia się o zgodę tej organizacji przewidzianą w art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 79, poz. 854 ze zm.).

Przewodniczący SSN Andrzej Wróbel, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk, Beata Gudowska (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 września 2005 r. sprawy z powództwa Wandy G. przeciwko Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w W. o uznanie za bezskuteczne wypowiedzenia stosunku pracy, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Koszalinie z dnia 29 października 2004 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Koszalinie do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Wałczu wyrokiem z dnia 3 czerwca 2004 r. oddalił powództwo Wandy G., ostatecznie sformułowane jako żądanie uznania za nieważne odwołania jej ze stanowiska Państwowego Inspektora Sanitarnego w W. przez pozwanego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w S. w dniu 30 grudnia 2002 r., doręczonego jej w dniu 17 stycznia 2003 r. z terminem na 30 marca 2003 r. i ustalenie, że nadal łączy ją stosunek pracy z Powiatową Stacją Sanitarno-

Epidemiologiczną w W. na stanowisku Powiatowego Inspektora Sanitarnego lub zasądzenia od Stacji Powiatowej odszkodowania w wysokości trzymiesięcznego wynagrodzenia (13.657,77 zł). Roszczenie, wywodzone z naruszenia zakazu odwołania powódki, jako członka Komisji Rewizyjnej Międzyzakładowej Komisji NSZZ „Solidarność 80” bez uzyskania zgody organu związku (art. 32 ust. 1 w związku z ust. 4 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych, jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 79, poz. 845 ze zm.), Sąd pierwszej instancji uznał za bezzasadne. Ustalił, że powódka, zatrudniona w Terenowej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej od dnia 15 stycznia 1980 r., pełniła funkcję Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego na podstawie powołania w dniu 27 maja 1999 r. na czas nieokreślony. W związku ze zmianą ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej ustawą z dnia 1 marca 2002 r. o zmianie ustawy o Inspekcji Sanitarnej oraz o zmianie innych ustaw (Dz.U. Nr 37, poz. 329), została zobowiązana do uzyskania do dnia 21 grudnia 2002 r. kwalifikacji do pełnienia tej funkcji, jednak postępowanie kwalifikacyjne przeszła z wynikiem negatywnym, więc zgodnie z art. 4 ust. 5 tej ustawy mogła pozostać na stanowisku tylko do czasu powołania państwowego powiatowego inspektora sanitarnego, nie dłużej jednak niż do dnia 31 grudnia 2002 r. Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny odwołał powódkę z dniem 31 grudnia 2002 r. ze stanowiska Państwowego Inspektora Sanitarnego w W. Odwołanie uznał za równoznaczne z wypowiedzeniem umowy o pracę i oświadczył, że stosunek pracy zostanie rozwiązany z dniem 30 marca 2003 r. Została powiadomiona, że po dniu 2 stycznia 2003 r. jej obowiązki przejmie inna osoba, natomiast w dniu 6 stycznia 2003 r. nowy Inspektor Sanitarny w W. powierzył jej pełnienie obowiązków swego zastępcy do dnia 30 marca 2003 r.

W ocenie Sądu, niezwrócenie się przez Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w S. o zgodę organizacji związkowej na odwołanie powódki z zajmowanego stanowiska nie naruszało przepisów o wypowiedzaniu umowy o pracę w stanie prawnym ukształtowanym w wyniku orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 kwietnia 2003 r., P 7/02 (Dz.U. Nr 63, poz. 590). Zgodnie bowiem z art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych w brzmieniu wynikającym z tego orzeczenia, powódce, jako członkini komisji rewizyjnej, nie przysługiwała wzmożona ochrona, a w związku z tym nie przysługuje jej żądane odszkodowanie.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Koszalinie wyrokiem z dnia 29 października 2004 r. uwzględnił częściowo apelację powódki. Wziął pod uwagę błąd w ustaleniu końcowej daty okresu wypowiedzenia i po stwierdzeniu, że

upływał w dniu 30 kwietnia 2003 r., zważył na nieuwzględniony przez Sąd Rejonowy fakt wyboru powódki przed rozwiązaniem stosunku pracy na funkcję Przewodniczącej Zarządu Powiatowej Międzyzakładowej Organizacji Związkowej „Solidarność 80” przy Zarządzie Regionu Ziemi P. Zdaniem Sądu drugiej instancji, w tych okolicznościach pracodawca naruszył przepisy o wypowiedaniu umowy o pracę zarówno przez niedopełnienie obowiązku zwrócenia się o zgodę organizacji związkowej na rozwiązanie umowy z członkiem komisji rewizyjnej związku zawodowego, naruszając art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych w brzmieniu obowiązującym przed wydaniem orzeczenia w kwestii jego konstytucyjności, jak też powołany przepis o treści obowiązującej po dniu 15 kwietnia 2003 r., pomijając wybór powódki do władz związku przed rozwiązaniem stosunku pracy. Naruszenie tego przepisu oraz art. 8 k.p. przez niezaproponowanie powódce nowych warunków pracy, które może być uznane za przejaw dyskryminacji działacza związkowego (art. 11³ k.p.), Sąd drugiej instancji uznał za przesłanki zasądzenia na jej rzecz od Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w W. odszkodowania na podstawie art. 45 § 2 k.p., w wysokości żądanej pozwem.

Kasacja pozwanego została oparta na podstawie naruszenia art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych przez błędne jego zastosowanie w brzmieniu pomijającym orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 kwietnia 2003 r., uchylające obowiązek uzyskania zgody na rozwiązanie stosunku pracy z pracownikiem będącym członkiem komisji rewizyjnej związku zawodowego, oraz zastosowanie tego przepisu, choć było wyłączone przez szczególny przepis art. 4 ust. 5 ustawy o zmianie ustawy o Inspekcji Sanitarnej, a także obrazy przepisów postępowania - art. 231, 233 § 1 i art. 328 § 2 k.p.c., przez bezpodstawne przyjęcie, że niezaproponowanie powódce nowych warunków pracy stanowi przejaw dyskryminacji działacza związkowego.

Skarżący wskazał na potrzebę wykładni art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych w kontekście regulacji art. 4 ust. 5 ustawy zmieniającej ustawę o Inspekcji Sanitarnej i rozstrzygnięcie zasadniczej wątpliwości co do tego, czy konieczna jest zgoda związku zawodowego na odwołanie ze stanowiska pracownika chronionego przez ustawę o związkach zawodowych także w wypadku, gdy dalsze zajmowanie stanowiska wyłączone jest z mocy ustawy. Skarżący twierdził, że skoro zgodnie z art. 4 ust. 5 ustawy z dnia 1 marca 2002 r. o zmianie ustawy Inspekcji Sanitarnej powódka mogła pełnić swą funkcję najdalej do czasu powołania w drodze postępowania

kwalifikacyjnego, nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2000 r., to uzależnienie jej odwołania od zgody organizacji związkowej było bezcelowe. Za istotne zagadnienie prawne, które występuje w sprawie, uznał także możliwość przyjęcia za podstawę prawną wyroku przepisu, którego zgodność z Konstytucją została przekreślona wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego. Wniosek kasacji obejmował uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd drugiej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie ulega wątpliwości, że ochrona trwałości stosunku pracy ze względu na pełnioną przez pracownika funkcję związkową przysługuje z mocy samego prawa. Obejście art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych powoduje, że nie jest zgodne z prawem niezwłoczne rozwiązanie umowy o pracę, jak też jej wypowiedzenie. Skutek ten odnosi się także do rozwiązania stosunku pracy przez odwołanie ze stanowiska, mimo że - zgodnie z art. 70 § 1 k.p. - może ono nastąpić w każdym czasie, niezwłocznie lub w określonym terminie, niezależnie od przyczyn i bez względu na dochowanie innych niż forma pisemna wymagań formalnych. Stosunek pracy z powołania, do którego stosuje się przepisy dotyczące umowy o pracę na czas nieoznaczony, bez tych, które regulują tryb rozwiązywania umowy o pracę oraz rozpatrywanie sporów ze stosunku pracy w części dotyczącej orzekania o bezskuteczności wypowiedzenia i o przywróceniu do pracy (art. 69 k.p. w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2004 r.) doznaje bowiem ochrony z uwagi na uregulowania pozakodeksowe. W judykaturze Sądu Najwyższego przyjęty został zakaz rozwiązania przez pracodawcę stosunku pracy powstałego na podstawie powołania bez przewidzianej w art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych, zgody zarządu zakładowej organizacji związkowej (por. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 1992 r., I PZP 55/92, OSNCP 1993 nr 7-8, poz. 116, uchwałę z dnia 14 lipca 1992 r., I PZP 42/92, PiZS 1992 nr 10-11, s. 86 oraz wyroki z dnia 16 marca 1994 r., I PRN 6/94, OSNAPiUS 1994 nr 1, poz. 9 i z dnia 21 marca 1997 r., I PKN 65/97, OSNAPiUS 1998 nr 1, poz. 6).

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę podzielił ten pogląd, przyjmując zasadność roszczenia pracownika o odszkodowanie z tytułu odwołania ze stanowiska z naruszeniem przepisów o wypowiedaniu umów o pracę przez

pominięcie przysługującej ochrony związkowej. Utrzymując ten pogląd, w stanie faktycznym sprawy konieczne było ustalenie, czy powódka korzystała z ochrony ustanowionej w art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych, oraz - przy pozytywnym tego ustaleniu - czy jej odwołanie wymagało wdrożenia trybu przewidzianego w omawianym przepisie. Ustalenie to należało odnieść do stanu prawnego zmienionego przed wydaniem wyroku przez Sąd pierwszej instancji orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 kwietnia 2003 r. i stwierdzić, że od dnia 15 kwietnia 2003 r. pracownicy będący członkami komisji rewizyjnych organizacji związkowych nie są objęci ochroną przed rozwiązaniem stosunku pracy i - wbrew stanowisku Sądu drugiej instancji - przyjąć, że to rozstrzygnięcie Trybunału Konstytucyjnego powinno być uwzględniane przez sąd z urzędu (por. art. 316 § 1 k.p.c. oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 października 2004 r., I PK 676/03, OSNP 2005 nr 12, poz. 166 ze sprostowaniem w OSNP 2005 nr 19 i uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/00, OSNAPiUS 2001 nr 10, poz. 331).

Powódka utraciła więc ochronę przed wypowiedzeniem stosunku pracy wynikającą z funkcji członka komisji rewizyjnej, lecz ponownie nabyła ją w okresie wypowiedzenia (Sąd pierwszej instancji sprostował datę rozwiązania stosunku pracy wynikającą z odwołania powódki z dnia 31 marca 2003 r. na dzień 30 kwietnia 2003 r., stosując art. 30 § 2¹ k.p. w związku z art. 69 k.p.) z tytułu powołania na funkcję Przewodniczącej Zarządu Powiatowej Międzyzakładowej Organizacji Związkowej „Solidarność 80” przy Zarządzie Regionu Ziemi P. w dniu 28 kwietnia 2003 r. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 1996 r., I PZP 3/96, OSNAPiUS 1996 nr 18, poz. 265), przeto kluczowe stało się rozstrzygnięcie, czy wobec określenia końcowego terminu, do którego mogła zajmować stanowisko powiatowego inspektora sanitarnego datą 31 grudnia 2002 r. (lub wcześniej - z dniem powołania Państwowego Inspektora Sanitarnego) zachodziły przesłanki ochrony wynikające z przynależności do władz związku.

Decydujące w tej kwestii było to, że stosownie do art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 90, poz. 575 ze zm.) stanowisko powiatowego inspektora sanitarnego obsadzone jest w drodze powołania. Powołania na to stanowisko dokonywał początkowo Minister Zdrowia i Opieki Społecznej, a w stanie prawnym obowiązującym od dnia 1 stycznia 2001 r., starosta w porozumieniu z wojewódzkim inspektorem sanitarnym. Od dnia 1 stycznia 2002 r., na podstawie ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o zmianie

ustawy o Inspekcji Sanitarnej oraz niektórych ustaw (Dz.U. Nr 128, poz. 1407) podmiotem uprawnionym stał się Główny Inspektor Sanitarny, który powołania powiatowego inspektora sanitarnego mógł dokonać po zakończeniu postępowania kwalifikacyjnego przeprowadzonego z udziałem starosty. Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. została zmieniona ustawą z dnia 1 marca 2002 r. (Dz.U. Nr 37, poz. 329), obowiązującą od dnia 27 kwietnia 2002 r., nawiązującą do zmiany ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o administracji rządowej w województwie (jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 80, poz. 872) i zaliczenia państwowych inspektorów sanitarnych do organów administracji niezespolonej. Od dnia 27 kwietnia 2002 r. uprawnienie do powołania powiatowego inspektora sanitarnego uzyskał państwowy wojewódzki inspektor sanitarny po zakończeniu postępowania kwalifikacyjnego przeprowadzonego z udziałem wojewody. Zgodnie z art. 4 ust. 5 tej ustawy, urzędnicy zajmujący stanowiska powiatowych inspektorów sanitarnych przed dniem wejścia życie ustawy mogli pozostać na stanowisku do czasu powołania państwowego powiatowego inspektora sanitarnego zgodnie z jej przepisami, nie dłużej jednak niż do dnia 31 grudnia 2002 r.

Określenie końcowego terminu, do którego stanowisko to mogło być zajmowane, nie uzasadnia tezy, że z datą 31 grudnia 2002 r. (lub wcześniej - z dniem powołania Państwowego Inspektora Sanitarnego) powstały z powołania stosunek pracy powiatowego inspektora sanitarnego wygasał (por. art. 66 k.p. *a contrario*). Rozwiązanie stosunku pracy powódki wymagało odwołania. Odwołania tego nie obejmował jednak tryb przewidziany ustawą o związkach zawodowych. Sąd Najwyższy wypowiedział się jednoznacznie za niestosowaniem art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych w wypadkach, w których - stosownie do przepisów szczególnych - skutki ustania stosunku pracy następują niezależnie od woli pracodawcy. Stał na stanowisku, że przepis ten odnosi się do ustania stosunku pracy w następstwie dokonania czynności prawnych pracodawcy o charakterze jednostronnym, zmierzających do wywołania skutku rozwiązania stosunku pracy, a nie do tych sytuacji, w których rozwiązanie stosunku pracy następuje na podstawie przepisów prawa, niezależnie od woli pracodawcy i z przyczyny, która nie pozostaje w żadnym związku z zasadą ochrony pracownika będącego działaczem związkowym. Sąd Najwyższy, wykładając przepis art. 32 ust. 1 tej ustawy stwierdził, że chodzi w nim „tylko” o ograniczenie swobody rozwiązania stosunku pracy, a nie o te sytuacje, w których ustanie stosunku pracy następuje *ex lege*, a rozwiązanie stosunku pracy jest dla pracodawcy przedmiotem jego prawnego obowiązku (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Naj-

wyższego z dnia 22 października 1996 r., I PZP 18/96, OSNAPiUS 1997 nr 10, poz. 162 oraz wyroki z dnia 9 grudnia 1998 r., I PKN 497/98, OSNAPiUS 2000 nr 3, poz. 103 i z dnia 23 stycznia 2004 r., I PK 208/03, OSNP 2004 nr 23, poz. 401 z aprobu-
jącą glosą M. Tomaszewskiej, Gdańskie Studia Prawnicze - Przegląd orzecznictwa 2005 nr 1-2, s. 27).

W tych okolicznościach, gdy odwołanie powódki nastąpiło ze względu na nie-
uzyskanie kwalifikacji wymaganych na stanowisku powiatowego inspektora sanitar-
nego, nie może być mowy o dyskryminowaniu jej jako działacza związkowego (por.
np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 września 1997 r., I PKN 246/97, OSNAPiUS
1998 nr 12, poz. 360, z dnia 19 stycznia 1998 r., I PKN 484/97, OSNAPiUS 1998 nr
24, poz. 710, czy z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 420/98, OSNAPiUS 1999 nr 24,
poz. 784), natomiast niezaproponowanie powódce nowych warunków pracy nie
może być rozważane na gruncie roszczeń z tytułu niezgodnego z prawem wypowie-
dzenia umowy o pracę. Wypowiedzenie nie jest nieuzasadnione, jeżeli wykazana
została niemożność dalszego zatrudnienia pracownika na danym stanowisku; nie
powoduje wadliwości wypowiedzenia ustalenie możliwości powierzenia mu innego
stanowiska. Wprawdzie Sąd Najwyższy wyrażał pogląd, że wypowiedzenie umowy o
pracę w wypadku likwidacji stanowiska pracy jest nieuzasadnione, gdy zakład pracy
dokona wypowiedzenia definitywnego nie proponując zwalnianemu pracownikowi
innej pracy, zwłaszcza gdy nie ma do pracownika zastrzeżeń (por. wyroki z dnia 18
sierpnia 1982 r., I PRN 54/82, Służba Pracownicza 1983 nr 1, s. 27 i z dnia 17 wrze-
śnia 1982 r., I PRN 164/82, OSNCP 1983 nr 4, poz. 61), lecz od poglądu tego odstą-
pił (por. tezę X uchwały Pełnego Składu Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu
Najwyższego z dnia 27 czerwca 1985 r., III PZP 10/85, OSNCP 1985 nr 11, poz.
164).

Nie ma natomiast przeszkód, by po odwołaniu ze stanowiska ze skutkiem wy-
powiedzenia stosunku pracy strony zawarły umowę na nowych, uzgodnionych wa-
runkach, co wyrażnie promowane jest w art. 71 k.p. W stanie faktycznym sprawy na-
leżałoby nawet zwrócić uwagę na zobowiązanie powódki do wykonywania w okresie
wypowiedzenia pracy na stanowisku nie wymagającym przejścia postępowania kwa-
lifikacyjnego, które mogłoby oznaczać wyrażoną w sposób konkludentny wolę nawią-
zania takiego stosunku pracy, jednakże ta kwestia pozostaje poza rozpoznaniem
kasacji.

W świetle powyższego kasacja okazała się uzasadniona, co implikuje orzeczenie jak w sentencji (art. 393¹³ § 1 k.p.c.).

=====